

ЕСХИЛ

ПРИКОВАНИЯТ ПРОМЕТЕЙ

Превод от старогръцки: Александър Димитров Ничев, 1959

chitanka.info

ЛИЦА

**ВЛАСТ
СИЛА
ХЕФЕСТ
ОКЕАН
ПРОМЕТЕЙ
ХОР ОТ ОКЕАНИДИ
ИО
ХЕРМЕС**

ПРОЛОГ

ВЛАСТ

Най-сетне, ето, стигнахме накрай земя,
в пустинната и непристъпна Скития^[1].
Ти, Хефесте, велението бащино
ще трябва да изпълниш — към скалистите
била, ей там, ще приковеш бунтовника
пристегнат със веригите стоманени.
Че той открадна твойто цвете — пламъка
всемощен — и го подари на смъртните.
Пред боговете ще плати греха си той,
за да научи как се тачи царска власт
и да забрави любовта към людете.

ХЕФЕСТ

Вий, Власт и Сила, Зевсовата заповед
изпълнихте и ето ви, свободни сте.
А аз не смея него, кръвно близкия,
да прикова над бездната на бурите.
И все пак трябва да посмея. Страшно е
да пренебрегна Зевсовата заповед.

(Към Прометей.)

О, ти, премъдър сине на великата
Темида^[2]! Пряко волята на двама ни
ще те пригвоздя здраво към безлюдната
скала, където людска реч и смъртен взор
не ще съзреш, а изгорен от слънчев зной,
ще промениш цвета си. Ще жадуваш ти

да скрие зрака нощ пъстрооблечена
и слънце да стопи сланата утринна.
И непрестанно ще те гложде болката —
че твоят избавител, знай, не е роден.
Това спечели с любовта към хората!
Сам бог, на боговете ти презря гнева
и с прекомерен дар почете смъртните.
Затуй ще бдиш на този връх безрадостен —
изпънат, без да свиеш крак, с безсънен взор.
Ще екнат всуе твоите ридания
и твоите вопли. Знай, неумолим е Зевс!
Безмилостни са всички нови властници.

ВЛАСТ

Недей се бави с безполезно вайкане!
Мрази го! Бог е, но на боговете е
пръв враг — той даде твоя дар на смъртните!

ХЕФЕСТ

Могъщи са роднинството и дружбата.

ВЛАСТ

Но можеш ли да не изпълниш волята
на Зевс? Това не те ли плаши повече?

ХЕФЕСТ

Ти винаги си дръзка и безмилостна!

ВЛАСТ

Не ще помогнат сълзите. Не се труди
с напълно безполезното, напусто е!

ХЕФЕСТ

Уви, проклет да бъде занаятът ми^[3]!

ВЛАСТ

Защо пък? Да ти кажа право, твоето

изкуство няма дял в злочестините му.

ХЕФЕСТ

Все пак, на някой друг да бе се паднало!

ВЛАСТ

Да, всеки носи тежки задължения.
Едничък е свободен Зевс, властителят.

ХЕФЕСТ

Разбрах това и нямам възражения.

ВЛАСТ

Тогавя бързо му сложи оковите —
баща ти да не види, че бездействуващ.

ХЕФЕСТ

Това са железата за ръцете му.

ВЛАСТ

Сложи ги на ръцете му и здраво бий
със млата! Прикови го върху зъбера!

ХЕФЕСТ

Готово е, безукорно е сторено,

ВЛАСТ

По-силно бий, недей отпуща никъде!
Той знае път и в безизходни трудности!

ХЕФЕСТ

Навеки е пригвоздена ръката му.

ВЛАСТ

Тъй! Прикови и другата — да види той,
мъдрецът, че пред Зевс е слаб и немощен!

ХЕФЕСТ

Със право би ме укорил единствен той.

ВЛАСТ

Забий сега стоманен клин със остър зъб
и пронижи от край до край гърдите му!

ХЕФЕСТ

Ах, Прометее! Плача над бедите ти!

ВЛАСТ

Пак жалиш, пак оплакваш неприятеля
на Зевс! Да не заплачеш и за себе си!

ХЕФЕСТ

Ти виждаш, всичко туй не е за гледане!

ВЛАСТ

Да, виждам, виждам, той получи своето!
Сега с верига окови ребрата му!

ХЕФЕСТ

Да, зная сам! Не заповядвай толкова!

ВЛАСТ

Ще заповядвам и ще ти крещя дори!
Я слез и в жезла стегни нозете му!

ХЕФЕСТ

Без много мъка и това е свършено.

ВЛАСТ

Бий здраво — да се впият във месата му!
Строг властник ти възложи тази работа!

ХЕФЕСТ

Езикът ти прилича на лицето ти.

ВЛАСТ

Бъди мекосърдечен, но за моята суровост и за моя гняв не ме кори!

ХЕФЕСТ

Да тръгнем вече, в желяза е целият!

ВЛАСТ

(Към Прометей.)

Злодействуйвай, кради небесни дарове,
даруйвай едnodневките! Ще могат ли
да снемат част от участта ти смъртните?
За боговете ти си Промислителят^[4]!
О, не! На тебе трябва промислители —
чрез тях да се избавиш от веригите!

(Власт, Сила и Хефест излизат.)

ПРОМЕТЕЙ

Свещен ефир^[5] и ветрове развихрени!
Вий, изворни води, и вий, усмихнати
вълни в морето! Земьо всекърмилнице,
и ти, всевиждащ слънчев кръг! О, вижте как
аз, богът, страдам от ръцете божии!
Погледнете ме, вижте ме — смазан
от ужасен позор, ще се боря навек
с безконечните дни!
Тия срамни вериги измисли за мен
новожелязният цар на блажените. Ах!
За сегашните мъки, за бъдното зло
аз въздишам! Кога, след какви изпитни
ще изгрее на мъките краят?

Какво говоря? Зная предварително
какво ще стане. Нищо неочаквано
не ще ме сполети. А отреденото
ще трябва да понасям леко. Зная аз —
съдбата има непреодолима мощ.
Не мога да мълча за своите бедствия,
не мога и да не мълча. На смъртните
аз дадох дар и тъй се впрегнах в зла съдба.
В тръстиково стъбло аз грабнах семето
на огъня — учителя на смъртните
в изкуствата, безценното им щастие.
Пригвозден сред просторите на етера,
заплащам за такива прегрешения.
Ах, ах! О, о!

Какъв звук и благ дъх незрим насам долита?^[6]

Божествен, смъртен или полубожески?

Ах, иде някой тук, на този пуст връх,
да гледа теглилата ми. Какво сега?

Това съм аз, злочестият разпънат бог!

Неприятел на Зевс и намразен безкрай,
зарад своята обич към людския род,
от онези в Олимп, за които домът
на властителя Зевс е приятелски дом!

Аз долавям — уви! — как се движи насам
ято птици и как под чевръсти крила
затрептя, зазвуча принебесната шир.

Всяка стъпка насам ме тревожи.

(Влиза Хорът.)

[1] Според представите на древните гърци Скития се простирала на север и североизток от Черно море, та до водите на бог Океан. Според Есхил Прометей не е бил прикован в Кавказ, а далече някъде на север, в Скития. За Кавказ Прометей говори като за област, която е далече от мястото на приковаването му. ↑

[2] *Темида* — богиня на правосъдието, която Есхил отъждествява със Земята; срв. ст. 209 — *Темида Гея*. ↑

[3] Хефест бил бог на ковашкото изкуство ↑

[4] *За боговете ти си Промислителят* — името Прометей означава „предвидливият“, „прозорливият“. ↑

[5] *Ефир (етер)* — според старите гърци е връхният слой на въздуха; в тоя слой живеели боговете. ↑

[6] Този и по-следващият стих, вместени сред ямбичните триметри, се отделят по строеж от тях. ↑

ПАРОД

ХОР

Първа строфа

Не се плаши: иде с любов
на този връх нашият рой
със полет бърз идем при теб,
след като с толкоз труд едва
склонихме стария наш баща.
Тук ни донесоха бързи вихри.
Стоманен ек в миг долетя
в далечния наш пещерен кът,
прогони той плахия свян,
и ето, боси
литнахме с вихра кола към тебе.

ПРОМЕТЕЙ

Уви, уви!
Вий, деца на богатата с рожби Тетис,
вие, щерки на бог Океан^[1],
който земната твърд с безсънни води
е обгърнал отвред! Погледнете сега
със какви жезла прикован съм навек,
как връз тъмните бездни на стръмни скали
ще стоя на нерадостна стража!

ХОР

Първа антистрофа

О, да, видях! Моите очи

прибули с мрак тъмна мъгла
и цял порой горки сълзи,
щом, Прометее, зърнах как
изсъхва бавно на тоя скат
твоята плът в стоманни връзки.
Защото днес нови царе
държат Олимп. Властвува днес
безбожно Зевс с новия свой
закон. Той стъпка
всичко, което преди бе свято.

ПРОМЕТЕЙ

Под земята, дълбоко под мрачния ад,
под мъртвешкия пристан, в Тартара^[2] глух
да ме беше запратил,
окован в несломими вериги, та тъй
нито бог, нито другиго моята скръб
да не може да радва!
А сега съм играчка на вихъра лих,
враговете ликуват над мене!

ХОР

Втора строфа

Кой бог е толкова жесток,
че да злорадства над теб?
И кой не би се възмутил
пред твоето тегло?
Единствен Зевс. А с бесен гняв
и с непреклонна мисъл
стария род на Уран^[3]
той изкоренява.
Няма да спре, доде не се насити
или додето не бъде отнета
с тежък бой властта му!

ПРОМЕТЕЙ

Но от мене, от мене, макар че сега
съм потънал в позор и търпя жезла,
ще почувствува нужда блаженият цар
съзаклятния план да разкрия! Че той
ще отнеме от него и скиптър, и чест.
И тогава с подкупваща медена реч
той не ще ме измами, не ще ме сломи
със заплахи, и няма за тайния план
да му кажа, додето не паднат от мен
тия хищни вериги и той не плати,
както трябва, за моите мъки!

ХОР

Втора антистрофа

Да, ти си смел! И в крайно зло
пред нищо не отстъпваш ти.
Премного волна реч редиш.
А моето сърце
тревожи и пронизва страх —
пред твоя жребий тръпна!
Дали ще видиш ти
край на всички тия
бедствия? Да, сърце неумолимо,
дух непреклонен в гърдите си крие
той, синът на Кронос^[4].

ПРОМЕТЕЙ

Той е твърд и жесток, и закон е сега
произволът му, зная. Но до-ще часът
и тогава ще стане и кротък, и благ
под съдбовния удар; суровият гняв
ще притихне, и той ще подири съюз
и приятелство с мен,

и желан при желан ще се върне.

[1] *Океан* — бог на потока, който според представите на древните хора опасвал земния кръг; титан, какъвто е и Прометей, поради което говори за роднинска връзка с него. ↑

[2] *Тартар* — пространство под ада, в което били запратени титаните. ↑

[3] Думите *стария род на Уран* означават Кронос и подкрепящите го титани. ↑

[4] *Синът на Кронос* е Зевс; срв. *Зевс-Кронид*, т.е. Кроносов син.
↑

ПЪРВИ ЕПИЗОД

ХОР

Разкрий ни всичко и кажи вината си,
зарад която Зевс те хвърля в толкова
позорни и потръсващи страдания.
Кажи, ако за теб не е мъчително.

ПРОМЕТЕЙ

За мен и да говоря, е болезнено,
и да мълча. От вси страни нещастия!
И тъй, когато боговете почнаха
вражда и се роди междуособица
(едни желяеха да смъкнат Кроноса
от власт и Зевс да зацарува, други пък
със всички сили срещу Зевс въстанаха),
реших да дам тогава на титаните^[1],
родени от Уран и Гея, най-добри
съвети. Не успях — те пренебрегнаха
надменно моите мъдри увещания
и смятаха да властвуват с насилие.
А майка ми Темида-Гея (много са
названията, но един е образът)
отдавна беше ми предрекла
какво ще има да се случи в бъдеще —
че трябва не със сила, не с могъщество,
а с хитрост да се борят за победата.
Когато им излагах туй вещание,
дори със поглед те не ме зачетоха.
Като видях това, реших, че най-добре
ще бъде, ако ние двама с майка ми
решим да станем Зевсови поддръжници.
Благодарение на мене адските

дълбоки бездни скриха както Кроноса,
така и всички негови съратници.
И ето, властелинът на безсмъртните
ми се отплаща с тези наказания.
Да, болест е, вродена на тираните,
да нямат вяра в своите приятели.
Поискахте да знаете причината
за моя срам. Ще ви я кажа, чуйте я.
Щом сяда на престола бащин, почва той
да разпределя почетните длъжности
сред боговете, да раздава властите.
За бедния човешки род ни думица
не каза. Щял да го изтреби целия,
за да изникне ново поколение.
Единствен аз оспорих тези планове.
Аз само дръзнах. Аз избавих смъртните.
Не слязоха избити в преизподнята.
Затуй стоя превит под тези бедствия,
ужасни за страдалеца, за зрителя —
покъртващи. Бях милостив към хората —
не срещнах милост, а така безжалостно
разбит, вися — за Зевс позорно зрелище.

ХОР

С душа от камък, със сърце безчувствено
е онзи, който не скърби пред твоите
страдания! О, да не бях ги виждала!
Видях ги аз, и болка сви сърцето ми!

ПРОМЕТЕЙ

Да, жалък съм за своите приятели.

ХОР

Ти може би си сторил нещо повече?

ПРОМЕТЕЙ

На смъртните отнех да виждат края си.

ХОР

А как намери цар за туй страдание?

ПРОМЕТЕЙ

Надежди слепи вселих във душите им.

ХОР

Голяма благодат си дал на смъртните.

ПРОМЕТЕЙ

Освен това, дарувах им и огъня.

ХОР

Как? Огън имат днес и едnodневките?

ПРОМЕТЕЙ

А той ще им разкрие много работи.

ХОР

И Зевс за тези твои провинения...

ПРОМЕТЕЙ

... ме мъчи и не намалява мъките.

ХОР

Не ще ли имат свършек теглилата ти?

ПРОМЕТЕЙ

Тук важи само неговото хрумване.

ХОР

Как тъй? Какво очакваш? Та не виждаш ли, че си сгрешил? А как — да не приказваме: нерадост е за мен, за теб — страдание. Но стига. Помисли за изход някакъв.

ПРОМЕТЕЙ

Когато сам не страдаш, твърде лесно е
да увещаваш и кориш разбития
от зло. Аз знаех всичко предварително.
Да, чуйте: исках, исках, и така сгреших!
Пострадах сам, помагайки на хората.
Не мислех, че в такива страшни бедствия
ще съхна върху зъбери приоблачни,
че този пуст връх ще ми бъде жребият.
Недейте плака вече за сегашното,
а слезте на земята, чуйте бъдната
съдба, та всичко, всичко да узнаете.
Послушайте ме, чуйте; помогнете ми
в бедата! Броди нашето нещастие —
днес едного сполита, утре — другиго.

ХОР

Прометее, с готовност словата ти аз
ще послушам. Със пъргави млади нозе,
ето, скачам от моята бърза кола,
от свещения етер, от птичия брод,
и заставам на тая скалиста земя,
че желая докрай
да узная за твоите мъки.

(Хорът слиза от колесницата си. На крилат кон долита Океан.)

ОКЕАН

Аз преминах далечни земи и дойдох,
Прометее, при тебе. Донесе ме тук
тази птица с чевръсти крила. Не е юзди —
с мисълта си напътвах летежа й аз!
В тия тежки беди ти съчувствувам, знай!
Мисля, тъй повелява роднинската кръв
да постъпвам сега,
а пък въвн от рода си не зная кого

бих могъл да почитам така, както теб.
Ти ще видиш, че вярно е всичко това.
Не обичам ласкателства. Хайде сега,
обади ми какво да направя за теб,
и ти няма да кажеш, че имаш другар
по-надежден от мен, Океана.

ПРОМЕТЕЙ

Какво, и ти ли идеш — теглилата ми
да гледаш? Как, оставяйки потока си
и тъмните скали на пещерите си,
посмя да дойдеш тук, в железородната
земя^[2]? Какво, да гледаш частта ми ли,
дохождаш тук, да споделиш скръбта ми ли?
Тогава гледай зрелище: приятелят
на Зевс, установителят на царската
му власт, когото той премазва с бедствия!

ОКЕАН

Да, виждам, Прометее, и макар че си
разумен, ще ти дам един добър съвет.
Виж кой си, промени си и характера —
да стане нов, защото нов е властникът.
Ако отправяш груби и ругателни
слова, от висотата на престола си
ще чуе Зевс, и знай — тогава днешната
беда ще ти се стори само някаква
игра. Злочести, чуй ме, остави гнева
и подири избава от бедите си!
Ще кажеш, че говоря стари приказки.
Все пак, ти знаеш, Прометее — тази е
наградата за дръзките ругателства.
Не си смирен и не отстъпваш в бедствие,
та ще прибавиш ново към сегашното.
Ако послушаш моите напътствия,
ти няма на ръжен да риташ, виждайки,
че властвува жесток, безотговорен цар.

Сега, отивам, ще опитам — може би
с успех ще те избавя от бедата ти.
А ти кротувай тук и дръж езика си.
Какво, нима не знаеш ти, премъдрият,
че скъпо струва всяка празна приказка?

ПРОМЕТЕЙ

Завиждам ти, че си между невинните,
след като с мен споделя всички дързости.
Недей сега, не се грижи. Ти никога
не ще го преклониш. Че непреклонен е.
Виж сам да не напакостиш на себе си!

ОКЕАН

Съветваш мене по-добре, отколкото
сам себе си. Аз съдя не по думите,
а по делата. Тръгвам вече — моля те,
не ме задържай повече. Уверен съм,
ще го склоня, ще те спася от мъките.

ПРОМЕТЕЙ

Благодаря, навеки съм признателен.
На всичко си готов. Ала не се труди
за мене. Знай, напразен, безполезен е
трудът ти, ако си решил наистина
да се потрудиш. Стой си, в безопасност си.
Че ако страдам сам, не искам бедствия
да връхлетят главите и на другите.
О, да, защото ме разкъсват мъките
на брат ми Атлас^[3], който сред просторите
на Запада поддържа с раменете си
стълбът между Небе и Твърд. Ужасен дял!
Скърбя и за Тифон, земероденият,
поселникът суров на киликийските
скали, Тифон^[4], стоглавото чудовище,
разбит сега. Въстанал срещу всички там,
в небето, и забълвал смърт с устата си,

а с поглед стрелял страховити мълнии —
поискал да низвергне Зевс от трона му.
Но долетяло будното оръжие
на Зевс, гърмът, от който веят пламъци,
и той го поразил заради дръзките
слова. Ударен във сърцето, паднал той
безжизнен, изгорен от пламък мълниен.
И мъртвото му тяло днес е проснато
край теснините при морето. Смазано
е то под Етна^[5], дето, на самия връх,
е седнал и кове нагорещеното
желязо Хефест. Но ще рукнат огнени
реки^[6] и ще разръфат с алчни челюсти
широките поля на плодородната
Сицилия. Тифон ще запламти от гняв
с горещите стрели на буря огнена,
макар свъглен от Зевсовата мълния.
Но ти не си неопитен, съветът ми
не ти е нужен. Сам спасявай себе си.
А аз ще нося дотогава мъките,
додето Зевс смири гнева в сърцето си.

ОКЕАН

Но, драги Прометее, не разбираш ли,
че блага реч лекува разгневения?

ПРОМЕТЕЙ

Когато укротиш сърцето овреме,
а не когато сдържаш ярост кипнала!

ОКЕАН

Ако съзираш нещо вредно в моята
готовност и решителност, кажи ми го.

ПРОМЕТЕЙ

Безсмислен труд и празно добродушие!

ОКЕАН

Аз искам тази болест. Често умният
желае да го смятат за лишен от ум.

ПРОМЕТЕЙ

О, този грях ще бъде смятан пак за мой!^[7]

ОКЕАН

Със тези думи ти ме гониш, ясно е.

ПРОМЕТЕЙ

За да не те намразят за съчувствие.

ОКЕАН

Кой, новият владетел на престола ли?

ПРОМЕТЕЙ

Да, гледай да не разгневиш сърцето му.

ОКЕАН

Урок за мен е твоето нещастие.

ПРОМЕТЕЙ

Иди си, бързай. Разсъждавай все така.

ОКЕАН

Готов съм, ще се вслушам във съвета ти.
Подпръхва вече със крила в просторите
четириногата ми птица. Радостна
ще свие тя коляно във обора си.

(Излиза.)

[1] Титаните били дванадесет деца на Уран (Небе) и Гея (Земя). Те свалили от престола баща си и завладели света, над който зацарувал Кронос. По-късно Кроносовият син Зевс, подпомогнат от Прометей и

Темида, свалил от власт баща си и го затворил заедно с титаните в Тартара. ↑

[2] *Железородната земя* — Скития. ↑

[3] Титанът *Атлас*, брат на Прометей, стоял на западния край на земния кръг и крепял небесния свод върху плещите си. ↑

[4] *Тифон* — стоглав исполин, син на Земята, олицетворение на вулканичните сили на земните недра. ↑

[5] *Етна* — вулканична планина в Сицилия. ↑

[6] С *огнени реки* Есхил загатва за изригването на вулкана Етна през 478 г. ↑

[7] Смисълът на Прометеевите думи, е, че не Океан, а Прометей ще бъде смятан някога за луд поради прекомерната си доброта. ↑

ПЪРВИ СТАЗИМ

ХОР

Първа строфа

Над този твой гибелен дял
аз плача днес. Буен поток
сълзи струят моите очи —
и аз облях с влажен порой
прекрасен лик. Ето че сега
ужасно зло пратил е Зевс —
по свой закон действува той,
че с дръзка власт
отколешните богове заплашва.

Първа антистрофа

Но прокънтя цяла земя
от жалбен вик. Вредом скърбят
за почитта, древната чест,
която ти, Атлас, Тифон
и всички вий имахте преди.
И днес навред в светия край
азийски, знай, плачат за теб —
за твоя дял,
за твоята многопечална участ.

Втора строфа

Жителките на Колхида —
доблестните в бой девойки^[1],
скитските тълпи, които

живеят чак накрай земя,
при Меотийското море^[2].

Втора антистрофа

и арийците — Ареев
 цвят, — и всички смели воини^[3]
 от кавказките твърдини —
окайват твоята съдба
 със остри копия в ръце.

Епод

Реват високите вълни,
простенват дълбините
и глухо тътнат бездните на ада.
 Твоята страшна беда оплакват
 бистроструйните реки.

[1] *Жителки на Колхида* са амазонките, митологическо племе на войнствени жени, които населявали източния край на Евксинския понт (Черно море), на юг от Кавказ. ↑

[2] *Меотийско море* — дн. Азовско море. ↑

[3] С арийци Есхил означава един от народите, които населявали Персия. Арийците са Ареев цвят, т.е. отбрани воини на Арей — бога на войната. ↑

ВТОРИ ЕПИЗОД

ПРОМЕТЕЙ

О, не от гордост и високомерие
мълча. Разкъсват мислите сърцето ми,
когато виждам своето унижение.
Нима не аз, а друг дари на младите
сегашни богове и власт, и почести?
Но аз ще премълча това — че знаете
какво бих рекъл. Чуйте за неволите
на смъртните — че тях, които нямаха
разсъдък, аз дарувах с ум и знания.
Ще кажа не за да обиждам хората,
а само да посоча добрините си.
Те бяха със очи, ала не виждаха,
с уши, ала не чуваха. И цял живот,
подобни на видения, прекарваха
в мъгла и мрак. Не знаеха ни светлите
и здрави къщи, нито дърводелството,
и — сякаш мравки пъплеци — живееха
из пещерните кътища безслънчеви.
Не знаеха с какво започва зимата,
обкитената с цвете пролет, лятото
със плодните си дни — и всичко вършеха
без ум, додето им показах изгрева
и заника на светилата. Пак за тях,
за хората, измислих най-великата
наука за числата, още буквите —
всепамет и всемайка на изкуствата.
Аз пръв запрегнах във ярем добитъка
и го зажеглих, за да бъде в тежките
усилия помощник пръв на смъртните,
и после впрегнах във кола покорните

коне — украса дръзка за охолници.
Едничък аз измислих платнокрилите
блуждаещи в морето бързи кораби.
Да, толкова неща открих за смъртните,
нешастен аз, а ето сам не зная как
да се спася от днешните страдания!

ХОР

Позорни са бедите ти. Помътен е
умът ти. Падаш духом, както лошият
и повален от болест лекар. Сам сега
не знаеш как да излекуваш себе си.

ПРОМЕТЕЙ

Но ти ще се учудиш още повече,
щом чуеш за изкуствата, създадени
от мен. Когато болен някой лягаше,
не знаеха ни цяр, ни здраво ядене,
ни питие, ни мазила. Топяха се
от липса на лекарства. И научих ги
да смесват изцелителните цярове,
с които да отблъскват всички болести.
Аз дадох много ясновидски способности,
открих им пръв кои съновидения
се сбъдват, изясних им също тъмните
гадания и смисъла на срещите,
показах им кои сред кривоноктите
грабливи птици предвещават щастие,
кои сред тях — неволя, как пернатите
живеят, как създават помежду си те
вражда, любов, другарство и приятелство,
каква да бъде жертвената вътрешност,
с какъв се цвят харесва тя на бозите,
с какви петна са черният дроб и жлъчката.
Покрити с мас мяса и тлъсти бутове
запалих аз и тъй напътних смъртните
към трудните умения^[1], разкривайки

незайните знамения на огъня.
Това, това направих аз! А скритите
сред земните недра блага за хората —
желязо, мед, сребро и злато? Може ли
да се похвали друг с това откритие?
Не, тъй би сторил само празнословецът!
Та ето всичко, с кратка реч изказано:
от Прометей са всичките умения!

ХОР

Недей дарява прекомерно смъртните,
а помисли за себе си. И вярвам аз,
че някога, избавен от оковите,
със Зевса ще се мериш по могъщество.

ПРОМЕТЕЙ

О, не така! Съдбата-Извършителка
не иска тъй! Сломен в безкрайни бедствия
и мъки, ще избягна от оковите.
Безсилно пред Съдбата е изкуството.

ХОР

А на Съдбата кой държи кормилото?

ПРОМЕТЕЙ

Трилични мойри^[2], помнещи еринии.

ХОР

По-слаб е, значи, Зевс от тях. Така ли е?

ПРОМЕТЕЙ

И той не ще избегне от съдбата си.

ХОР

Не е ли вечна власт за него съдена?

ПРОМЕТЕЙ

Не питай за това, недей упорствува.

ХОР

Ти криеш нещо важно, без съмнение.

ПРОМЕТЕЙ

Приказвайте за друго, че далече е часът за него. То ще бъде пазено в дълбока тайна. Бъде ли опазено, ще се спася от жезла и бедствия.

[1] Прометей има пред вид гадателското изкуство. ↑

[2] Мойри — богини на човешката съдба, орисници. ↑

ВТОРИ СТАЗИМ

ХОР

Първа строфа

Нека всевластникът Зевс
нивга в мисълта ми
скверно упорство не вложи,
нека тача боговете
винаги с пир благочест,
с кръв на тлъсти бикове там,
край потока
вечен на моя баща
Океан,
нека в думи не греша,
нека бъде вечно с мене
и не чезне тази мъдрост!

Първа антистрофа

Сладко е в смели мечти
тихо да прекараш
дългите дни на живота
и да храниш с ясна
радост доволна душа.
Тръпна аз, като виждам как
в страшни мъки
чезнеш на тия скали.
Ти пред Зевс,
Прометее, нямаш страх —
прекомерно си почел
смъртния човешки род.

Втора строфа

Той плати ли с любов любовта?
О приятелю, имаш ли помощ
и подкрепа от смъртните? Та не видя ли
немоцта, под която лежи,
удавен в тъма, в слепота,
като призрак човешкият род?
 Смъртният никога няма.
 с остър ум да отклони
 Зевсовата твърда воля.

Втора антистрофа

Прометее, научих това
от горчивата твоя неволя.
Друга песен достигна до мен — не оная,
с която те славех преди
при твоето брачно легло,
по сватбарски — когато, склонил
 с дарове мойта сестрица
 Хезиона^[1], ти я взе —
 ложе да споделя с тебе.

[1] *Хезиона* — една от Океанидите, за която се оженил Прометей.

↑

ТРЕТИ ЕПИЗОД

(Втурва се Ио̀.)

ИО̀

Във каква страна, сред какви племена
съм дошла? Кой си ти, окован в жезла
върху бурния връх? За каква вина
си осъден на гибел? Каж ми къде
съм дошла, като бродя без отдиx?

Ах, ах!

О, пак ме жлна стършелът, горко ми!

Земеродени Аргосе, иди си!

Ах, тръгна пред стокия си пастир!

Ето го, иде с коварство във погледа!

Дори умрял не го прибра земята,

върна се той от долу,

ада е минал

и ме преследва. И блуждая аз,

гонена, гладна, по морските пясъци.

Строфа

Свири след мене тръстика, намазана

с восък, приспивна мелодия.

Страшно е, страшно е!

Де ме водят блудните стъпки?

Как прегреших, сине на Крон, как прегреших,

та ме хвърли така

безсърдечно в такива ужасни беди?

Ах, с бесен, с нечовешки страх

измъчваш мене, безумната девойка!

С огън срази ме, в земята ме скрий

или пък
дай ме на стръвното море!
Не отхвърляй, царю,
моите молитви!
О, стига ме е мъчил този
безкраен път! И няма как да разбере
къде ще свърши злото!
На рогатата девойка
чуваш ли гласа?

ПРОМЕТЕЙ

Как да не чувам щерката Инахова^[1],
подгонена от стършела? Разпали тя
страстта у Зевса и сега, намразена
от Хера, броди в тия дълги пътища.

ИО

Антистрофа

Как си научил на татка ми името?
Кой си ти, който със истинско
име злочестата
мене призоваваш, о злочести?
Ти назова божия бич, който безспир
ме гори и суши
със ужасна жила, и аз нямам покой!
Ах, гладна, със безумен бяг
достигам тук устремена и разбита —
жертва на злобната Херина мъст!
И кой ли
клетник — уви! — като мене днес,
като мене страда?
Моля те, ясно
кажи какви беди ще трябва
да изтърпя! И средство, цар за болката
кажи ми, ако знаеш.

Говори пред таз, която
броди сред беди!

ПРОМЕТЕЙ

Ще отговоря ясно на въпроса ти,
без всякакви загатвания, с проста реч,
тъй както подобава на приятели —
пред теб е Прометей, огнедарителят.

ИО

Велики благодетелю на смъртните!
Злочести Прометее! За какво е туй?

ПРОМЕТЕЙ

Току-що спрях да плача над теглата си.

ИО

А моята молба ще пренебрегнеш ли?

ПРОМЕТЕЙ

Добре, ще ти открия всичко. Питай ме.

ИО

Кажи ми кой те прикова над бездната.

ПРОМЕТЕЙ

Умът на Зевса и чукът на Хефеста.

ИО

Каква вина изкупваш чрез страдание?

ПРОМЕТЕЙ

Това, което казах, е достатъчно.

ИО

Кажи сега, кога за мене, бедната,
ще дойде край на моите страдания?

ПРОМЕТЕЙ

Не искай туй — за тебе ще е по-добре.

ИО

Защо ще криеш бъдните ми бедствия?

ПРОМЕТЕЙ

Не ми се свиди този дар, повярвай ми.

ИО

Но ти си в колебание. Защо така?

ПРОМЕТЕЙ

Не се решавам да сломя сърцето ти.

ИО

Не ме щади, това за мен е сладостно.

ПРОМЕТЕЙ

Ще кажа, щом желаеш ти. Изслушай ме.

ХОР

Почакай. Достави ни удоволствие —
за болестта, за участта ѝ гибелна
да чуем да ни каже тя, с устата си.
След туй кажи какво я чака в бъдеще.

ПРОМЕТЕЙ

Ио, ти трябва да изпълниш тяхната
молба, че и сестри са те на татко ти.
Да плачеш и скърбиш над свои бедствия
там, дето биха слушали съчувствено,
със сълзи на очи, е утешително.

ИО

Та бих ли пренебрегнала молбата ви!

За всичко, за което ме запитайте,
ще чуете. Боли дори от думите
за божията буря, за порухата
на моя образ и на красотата ми.
Явяваха се в моите девически
покои нощем образи и с нежен глас
ми шепнеха: „Защо ти е моминството,
девойко преблажена? Та пред тебе е
велик жених! Запален от любовна страст
пламти за тебе Зевс, той жажда твоите
прегръдки. Не отблъсквай ти леглото му,
дете, иди при Лерна^[2], в избуялите
ливади, посред бащините пасища,
па разведри с любов очите Зевсови!“
И виждах всяка нощ такива призраци,
злочеста аз, додето се реших накрай
на татко да разкрия своите сънища.
Към Делфи и Додона^[3] той посланици
проводи, за да разбере какви дела
и думи са угодни на безсмъртните.
А връщаха се те и ни донасяха
загадъчни и тъмни предсказания.
Накрай Инах получи ясен отговор,
и в него бе изрично заповядано
да ме прогони от дома, от родната
земя, за да достигна чак накрай света.
Ако не искал, огнената мълния
на Зевса щяла да погуби целия
наш род. Повярва той в това пророчество
и ме прогони. Нито той желаше
това, ни аз. А него принуждаваше
така да стори Зевсовата заповед.
И мигом измени се и разсъдъкът,
и външността ми, виждате — рогата съм.
Подгонена от алчен стършел, с бесен бяг
се спуснах към керхнейското течение
и извора на Лерна. А страхотният

мой пастир Аргос разярен ме следваше
и гледаше с безброй очи следите ми,
Наскоро неочаквана и бърза смърт
живота му отне, но аз, подгонена
от божи бич, блуждая непрекъснато.
Това е всичко. Ако знаеш бъдните
страдания, кажи ги. Но не ме теши
с лъжливи думи поради съчувствие.
Най-срамни са неискрените приказки.

ХОР

О, стига, стига, престани!
О, никога до днес не съм очаквала,
че тъй ужасна вест слуха ми ще смути,
че страховити и непоносими
мъки и горести с двоен
бич душата ми ще вледенят!
Уви, уви! Орис, орис!
Тръпна пред съдбата на Ио!

ПРОМЕТЕЙ

Ти плачеш отсега, с тъга изпълнена.
Почакай, нека чуеш и за другото.

ИО

Разправяй, казвай! Сладко е за болните
да знаят ясно бъдните страдания.

ПРОМЕТЕЙ

Това, което искахте, получихте.
Желаехте да чуете от нейните
уста за собствените ѝ страдания.
Сега узнайте още колко бедствия
от Хера има да търпи девойката.
Ти, дъще на Инах, помни словата ми
и чуи къде ще свършат твоите пътища.

Оттук ще свърнеш най-напред към изгрева,
ще тръгнеш до неизорани краища.
При скитите ще стигнеш, при чергарите
със плетените хижи връз колите им
и с бързолетните стрели в колчаните.
Далеч от тях! Мини покрай скалистия
и шумен бряг, па напусни земята им.
Наляво имат жилища ковачите
халиби^[4]. Зорко се пази, отбягвай ги!
Свирепи са и не обичат гостите.
Ще стигнеш Буйната река^[5]. И с право е
наречена така — тя няма бродове.
Качи се на Кавказ, на най-високата
сред планините. Дето, от самия връх,
водите ѝ беснеят, от призвездните
чукари се спусни на юг и в пътя си
ще стигнеш при стана на амазонките,
враждебни на мъжете. Ще живеят те
край Термодонт, при Темискира, някога —
там, дето Салмидес разтваря челюсти^[6] —
враг на моряци, мащеха за кораби.
Приятелски ще те насочат в пътя те.
До Истъм Кимерийски^[7] и до тесните
врата на Понта^[8] ще достигнеш. Дързостно
мини през теснините на Меотия^[9].
Ще се мълви навеки между смъртните
за твойто преминаване. А протокът
ще се нарича Босфор, сиреч „Крави брод“.
и от Европа ще преминеш в Азия.
Не е ли безсърдечен повелителят
на боговете? Той залюби смъртната
девойка и я тласна във блуждания!
Жесток жених, ужасен брак си случила,
девойко! Туй, което чу, не е дори
началото на твоите страдания.

ио̀

Горко ми, ах, горко ми!

ПРОМЕТЕЙ

Пак стон и вопли. А какво би сторила,
ако узнаеш другите нещастия?

ХОР

Нима ще предречеш и други бедствия?

ПРОМЕТЕЙ

Да, възбунено море от ужас гибелен.

ИО

Каква облага е сега животът ми?
Защо, защо не скоча от суровата
скала? Смъртта ще ме спаси от всичките
неволи. Да умреш веднъж е по-добре,
отколкото да изнемогваш всеки ден.

ПРОМЕТЕЙ

Не би понесла моите страдания,
на мене и смъртта не ми е дадена —
а тя е прекращение на болките.
И няма да настане край на злото ми,
додето Зевс не падне от престола си.

ИО

Но как, нима и Зевс ще падне някога?

ПРОМЕТЕЙ

И, вярвам, ще се радваш на бедите му.

ИО

Как не, нали от него са теглата ми?

ПРОМЕТЕЙ

Тогавата знай, че всичко туй е истина.

ИО

Каж ми, кой ще го лиши от скиптѳра?

ПРОМЕТЕЙ

Самият той с безумните си планове.

ИО

Каж ми как, ако това не ти вреди.

ПРОМЕТЕЙ

Ще встъпи в брак, но ще се кае някога.

ИО

С богиня или смъртна? Ще ми кажеш ли?

ПРОМЕТЕЙ

Недей ме пита. Туй не е за казване.

ИО

Съпругата ли ще отнеме трона му?

ПРОМЕТЕЙ

Като роди — син, по-могъщ от татко му.

ИО

А може ли да отклони съдбата си?

ПРОМЕТЕЙ

Не — докато не ми свалят оковите.

ИО

Щом Зевс не иска, кой ще е спасителят?

ПРОМЕТЕЙ

Един от твоя род — според вещаното.

ИО

Как? Мой ли син ще те спаси от мъките?

ПРОМЕТЕЙ

Да, третият след десет поколения.

ИО

Загадъчно, неясно предсказание!

ПРОМЕТЕЙ

Тогава не разпитвай за съдбата си.

ИО

Недей, не ми отнемай обещаното!

ПРОМЕТЕЙ

От двете тайни ще ти подаря една.

ИО

Желая да си избира. Кои са те?

ПРОМЕТЕЙ

Добре. Кажу — за моя избавител ли да ти вестя, или за твоите бедствия.

ХОР

Бъди любезен, изпълни и нейното,
и моето желание. Послушай ни.
Открий на нея бъдните й бедствия,
на мене — избавителя си. Моля те.

ПРОМЕТЕЙ

Не ще се противя, щом тъй желаете.
Ще кажа всичко, за което питате.
Най-първо ще разкрия твоите пътища,
Ио, а ти ги запиши в сърцето си.
Когато минеш границата, протока,

тръгни към изток, дето свети слънцето.
Сред морски рев ще стигнеш до горгонските
полета на Кистена, дето старите
моми-форкиди^[10] имат обиталище.
На лебеди приличат, еднооки са
и еднозъби. Ни лъчите слънчеви,
ни месечина нощем ги е виждала.
До тях са трите им сестри — крилатите
горгони, змиекосите чудовища.
Погледне ли ги смъртен, вледенява се.
Помни това като предупреждение.
Но чуй сега за друго страшно зрелище.
Избягвай Зевсовите неми кучета —
грифоните^[11] извитоклюни, конните
и еднооки войни — аримаспите,
заселени край златните Плутонови
води^[12]. Не приближавай: Ще достигнеш ти
далеч, сред черни люде, обитаващи
край слънчевите извори, където е
реката Етиоп^[13]. По бреговете ѝ
пълзи, додето стигнеш водопадите —
и ето, там, от библоските върхове,
струи на Нил свещеното течение.
И той ще те напъти към триъгълна
земя, към Нилотида^[14]. Там с децата си,
Ио, ще основеш далечно селище.
И ако тези думи са загадъчни,
запитай пак и разбери със сигурност.
Аз имам време, колкото и сам не ща.

ХОР

Ако остава още, ако нещо е
пропуснато за скръбното ѝ скитане,
кажи. Ако си казал всичко, молим те,
спомни си за това, което искахме.

ПРОМЕТЕЙ

Иò разбра кога ще свърши пътя й.
А за да знае, че не ме е слушала
напрасно, чуйте прежните й бедствия.
Така доказвам, че говоря истинно.

(Към Иò.)

Ще изоставя повечето работи,
ще почна от последното ти лутане.
Когато бе достигнала в молоските
поля, в Додона островърха, дето е
на Зевса Теспротийски^[15] ясновидският
престол, настана чудо — поклониха се
дърветата, и ясно, недвусмислено
ти беше поздравена като бъдеща
жена на Зевс — ако това за тебе е
приятно. И тогава ти, ужилена,
се втурна към брега и стигна залива
на Рея^[16], откъдето идеш, клетнице.
И този морски кът ще бъде някога
Йонийски залив^[17] назован — помни добре, —
за да се знае твоят път сред смъртните.
Това е моят знак, че виждам повече,
отколкото е дадено на другите.

(Към Хора.)

Сега ще кажа вам и ней другото,
за да подхвана словото прекъснато.

(Към Иò.)

Накрай Египет има град — град Канобос,
при нилските ръкави, посред наноса.
И там ще ти възвърне Зевс разсъдъка

и с кротка длан ще те погали ласкаво.
Епафа^[18] черен ще родиш — на ласката
на Зевс наречен. Той ще жъне всичките
поля, които Нил пои с водите си.
А неговото пето поколение
от петдесет сестри ще дойде, гонено,
във Аргос, за да не допусне кръвен брак
със братовчеди^[19]. А пък те, обхванати
от страст, като соколи подир гълъби,
ще хукнат да ловят лова си гибелен.
Но бог не ще им предаде девойките.
Ще ги приеме мъртви пеласгийската
земя^[20], от дръзка смърт в нощта притихнали.
Че всяка ще лиши от зрак съпруга си,
пронизвайки с двуостър меч гърдите му.
Дано Киприда^[21] тъй срази вразите ми!
Едничка ще плени страстта. Другаря си
не ще убие тя, ще трепне нейното
сърце и ще поиска в малодушие
да я винят, но не и в злодеяние^[22].
От нея в Аргос ще започне царски род.
Но за да кажа всичко, трябва дълга реч.
От този род ще произлезе смелият
юнак^[23] с прославен лък. И той от злото ми
ще ме спаси — тъй майка ми, титанката
Темида, бе ми някога предсказала.
Кога и как — да кажа туй, потребно е
премного време, пък и безполезно е.

ИО̀

О, горко ми, горко!
Пак пронизваща болка и ужас в кръвта
ме изгарят, а стършелът пак ме боде
като с огнено жило!
Ужасено, сърцето ми блъска във мен,
и блуждаят в безумие моите очи.
Обладана от дивия дъх на беса,

аз се нося без път, с онемели уста,
и напразно се блъскат в пороя беди
несвързани моите мисли.

(Избягва.)

[1] Прометей говори за Ио̀ — дъщеря на Инах. ↑

[2] *Лерна* — извор в Арголида (Южна Гърция). ↑

[3] В *Делфи* имало древно прорицалище на Аполон. В *Додона* се намирало най-старото прорицалище на Зевс, където гадаели по шумоленето на един свещен дъб. ↑

[4] *Ковачите халиби* — малоазийски народ, славен със сръчността си в металообработването. Според Есхил халибите обитавали на север, в Скития. ↑

[5] *Буйната река* е вероятно поетическа измислица на Есхил. ↑

[6] Географските понятия на Есхил тук са твърде объркани. *Термодонт* е митологическа река, а *Темискира* — митологически град в Задкавказието. *Салмидес* е брегова ивица и град в Тракия. ↑

[7] *Истъм* е определен като *Кимерийски* за разлика от Тракийския *Истъм*. Първият е Керченският проток, а вторият — известният Босфор, който свързва Черно море с Мраморно море. ↑

[8] С *Понт* е означен Евксинският Понт (Черно море). ↑

[9] С *теснините на Меотия* (т.е. на Азовско море) Есхил означава Керченския проток. ↑

[10] *Форкиди* — има се предвид грайите (Пемфредо, Енио, Дейно), които заедно с горгоните (Стено, Евриала и Медуза) са страховити дъщери на морския старец Форкис. (допълнено от NomaD)

↑

[11] *Грифони* — фантастични зверове, полуптици-полукучета, пазители на земното злато, заради което водели боеве с аримаспите. ↑

[12] *Златните Плутониви води* — на реката Плутон, която, изглежда, е поетическа измислица. ↑

[13] С името *Етиоп* се означава вероятно горното течение на Нил. ↑

[14] *Нилотида* — земята при устието на Нил. Нарича се триъгълна земя, защото там реката образува делта. ↑

[15] Зевс е наречен *Теспротийски* по името на областта Теспротия, където имал светилище. ↑

[16] Под *залив на Рея* Есхил разбира Йонийско море. ↑

[17] *Йонийски залив* — гръцките митологически разкази обикновена свързват това название с името на Йо̀, но вероятно то се дължи на йонийските поселища по бреговете на Йонийско море. ↑

[18] *Епаф* — по етимологията на това име. ↑

[19] Тук става дума за Данаидите и Египтиадите, мита за които Есхил разработил в трилогия, единствена запазена част от която е „Молителките“. ↑

[20] *Пеласгийската земя* — Арголида, царство на пеласгите. ↑

[21] *Киприда* — Афродита. ↑

[22] Думата е за Хипермнестра, която не убила своя съпруг Линкей. ↑

[23] *Юнакът*, за когото става дума тук, е Херакъл (лат. Hercules).

↑

ТРЕТИ СТАЗИМ

ХОР

Строфа

Вярно е, вярно: мъдрец е бил
онзи, който пръв
с дух е прозрял и пръв с език
правата реч е изрекъл: „Знай,
че да свържеш брак
с равен на тебе е най-добре;
Да, помни:
не мечтай да вземеш горда с много богатство жена,
нито пък високомерна със благородни деди,
щом самият ти очакваш хляба от своите ръце.“

Антистрофа

О, дано нивга не бъда аз
дружка по легло —
мойри-орисници, чуйте вий! —
дружка, съпруга на царя Зевс!
Никога дано
ласка на бог не позная!
Тръпна днес,
като гледам как безумна бяга от ласка Йо̀,
как злочестата девойка в толкова много беда,
смазана от Хера, броди в своя безкраен път.

Епод

Самата аз не се боя от равен брак.
Не искам любовта на бог

да хвърля върху мен могъщи погледи.
Че необорна в бран е тя и безизходен — изходът.
Що би станало със мене?
Как от волята на Зевса
бих могла да избягам?

ЕКЗОД

ПРОМЕТЕЙ

Макар че Зевс е дързък и безмилостен,
ще се смири. Женитбата, замислена
от него, ще го свъргне от престола му,
ще го срази. И ще се сбъдне бащино
проклятие, което Кронос някога
изрече, като падаше от трона си.
Сред боговете бих могъл единствен аз
да му разкрия изход от неволята.
Аз зная пътя. А пък той — да властвува
спокойно, седнал върху своите гръмове,
разтърсвайки в ръце пламтяща мълния.
Това не ще помогне — и ще падне той
с позорно и неудържимо падане.
Че той самият готви срещу себе си
един непобедим гигант, страшилище.
Той плам ще има по-могъщ от мълния
и грохот по-суров от гръмотевица.
Ще скърши той разтърсващия бездните
тризъбец — Посейдоновото копие.
Ударен от злочестина, ще види Зевс,
че цар и роб са две различни работи.

ХОР

Предричаш туй, което искаш, видно е.

ПРОМЕТЕЙ

И то ще стане. При това — желая го.

ХОР

И Зевс ще бъде победен? Да вярвам ли?

ПРОМЕТЕЙ

И злото му ще надминава моето.

ХОР

И как не тръпнеш, като богохулствуващ?

ПРОМЕТЕЙ

Защо да тръпна? Смърт не ми е съдена.

ХОР

Той може да те мъчи още повече.

ПРОМЕТЕЙ

О, нека! Аз очаквам всяко бедствие!

ХОР

Прекланят се пред Немезида^[1] мъдрите.

ПРОМЕТЕЙ

Моли, пълзи, подмазвай се на властника.
За мен е по-нищожен той от нищото.
През краткото си време нека властвува
на воля. Няма да царува дълго той.
Ала съзирам Зевсовия пратеник,
послушния слуга на повелителя.
О, той пристига с някакво известие!

(Влиза Хермес.)

ХЕРМЕС

От тебе, от хитреца, от предателя
на боговете, който едnodневките
дарува, от грабителя на огъня,
баща ни иска да узнай за оня брак,
за който гордо казващ, че от трона му

ще го свали, без никакво извъртане
отговори, за да не трябва втори път
да те спохождам, Прометее! Виждаш ти,
че към такива царят е безмилостен.

ПРОМЕТЕЙ

Речта му е тържествена, изпълнена
с надменност — да, слуга на боговете е!
Едва се възцарихте и си мислите,
че сте в безскръбна крепост! Не видях ли аз
как други двама самодръжци^[2] паднаха?
Ще видя скоро как с позор и третият,
сегашният, пропада. Мислиш — страх ме е
от тия нови богове, боя им се!
Далеч съм от това. А ти — върви си ти
по пътя, който си изминал! Отговор
ти няма да получиш на въпроса си!

ХЕРМЕС

С такова упорито своеволие
ти сам се потопи в море от бедствия.

ПРОМЕТЕЙ

За твоята робия — запомни добре —
не бих отстъпил моите страдания.

ХЕРМЕС

Да, по-добре да бъдеш роб на зъбера,
отколкото на Зевса верен пратеник.

ПРОМЕТЕЙ

С обида се отвръща на обидата.

ХЕРМЕС

Като че ли приятни ти са мъките.

ПРОМЕТЕЙ

Приятни! Да, в такваз приятност искал бих да видя враговете си — и теб сред тях!

ХЕРМЕС

И аз ли съм виновен за теглата ти?

ПРОМЕТЕЙ

Накратко: мразя всички богове,
които за доброто — зло ми върнаха.

ХЕРМЕС

Разбирам, ти си болен от безумие!

ПРОМЕТЕЙ

О, да, защото мразя враговете си!

ХЕРМЕС

Непоносим би бил ти без веригите!

ПРОМЕТЕЙ

Уви!

ХЕРМЕС

Такава дума не познава Зевс.

ПРОМЕТЕЙ

О, всичко ще научи той със времето!

ХЕРМЕС

Но теб на разум то не е научило.

ПРОМЕТЕЙ

Да, иначе не бих приказвал с ратаи.

ХЕРМЕС

И тъй, на Зевса ти не даваш отговор?

ПРОМЕТЕЙ

О, трябва да му бъда и признателен!

ХЕРМЕС

Но с мен като с дете се подиграваш ти!

ПРОМЕТЕЙ

Нима не си по-глупав от дете дори,
като очакваш да ти кажа нещичко?
Не, с никакви мъчения и хитрости
Зевс няма да се добере до тайната,
додето не свали от мен оковите.
Пък нека праща пламналата мълния
и с бели вихри и с подземни гръмове
разтърсва и безпокои вселената!
Не ще ме преклони и няма никога
да чуе кой ще му отнеме царството!

ХЕРМЕС

Как мислиш ти, с това ще се избавиш ли?

ПРОМЕТЕЙ

Отдавна е премислено — решено е.

ХЕРМЕС

Глупецо, размисли, ела на себе си
най-последно пред сегашните страдания!

ПРОМЕТЕЙ

Не ми добавяй, глух като вълна съм аз!
Недей помисля нивга, че треперейки
от страх пред Зевс, ще стана аз жена по дух
и че ще моля него, най-омразния,
като жена, с ръце напред протегнати,
да ми свали оковите! Не, никога!

ХЕРМЕС

Напразни ще са думите ми, ясно е!
Не те смекчи, не те смири молбата ми.
Като жребец едва запретнат, хапейки
юздите, ти се мяташ под ярема си.
Но твоят бяс е немошно хитруване!
Защото гордостта на неразумния
сама е по-безсилна и от нищото.
Ако не ме послушаш, помисли каква
ужасна буря и море от бедствия
ще те слети. Най-първо с гръм и мълния
баща ми ще разбие островърхата
скала, ще скрие твоя труп, и бездните
ще те поемат в каменисти скутове.
Ще минат векове и пак под слънцето
ще дойдеш ти. Но стръвното крилато псе
на Зевс, орелът кървав, едри късове
ще ръфа от снагата ти. Неканен гост
при тебе ще долита той и всеки ден
ще къса твоя почернял наяден дроб.
Не чакай да настане край на мъките,
додето някой бог не вземе злото ти
и не поиска сам да слезе в тъмния
Аид и в сумрачната паст на Тартара.^[3]
Та размисли — това не е приумица
и самохвалство, а — самата истина.
Лъжовно не мълвят устата Зевсови.
Удържа всяка дума той. Добре мисли
и разсъди — не смятай, че упорството
е по-добро от трезвото решение.

ХОР

Да, Хермес, мислим ний, говори смислени
неща. Той каза да оставиш своето
упорство, да размислиш трезво, правилно.
Послушай. Срам са грешките за мъдрия.

ПРОМЕТЕЙ

Предварително знаех защо е дошъл
и какво ще вести. Няма никакъв срам
във това, че врагът от врага си търпи.
Е добре! Нека падне връз мене сега
пламък с двоен език! Нека цялата шир
заечи от гърма и от дивия вой
на безумните вихри! И лих ураган
да разтърси от корен, издъно твърдта!
Нека яростно бурните морски води
заливат звездите и техния път
по небесния свод! Нека в Тартара глух
навсегда бъде хвърлена моята плът
в кръговрата ужасен на черна съдба —
о, той нивга не ще ме погуби!

ХЕРМЕС

Да, наистина, слушайте! Мисъл и реч
на една поразена от лудост глава!
И какво не показва, че той е без ум?
Обузда ли беса си, макар и за миг?
Ала вие — съчувствено гледате вий
патилата му! Бягайте бързо оттук,
оттеглете се мигом от тези места,
да не би на гърма страховитият рев
да отнеме навеки ума ви!

ХОР

Говори ми за друго, съветвай ме тъй,
че да чуя съвета ти! Твоята реч
е наистина непоносима за мен!
Ти ме караш да върша позорни дела?
Не, не, с него ще срещна аз всички беди!
Че дълбоко презирам измяната аз
и не зная порок,
който толкова много да мразя!

ХЕРМЕС

Но помнете какво ви говоря сега,
да не би, връхлетени от страшна беда,
да кълнете съдбата и казвате как,
неочаквано уж е стоварил злини
над главите ви Зевс! Не, за всичко това
сте виновни сами! Вие знаехте, да,
и не мигом и не неочаквано днес
в безизходната мрежа на гибелно зло
се заплитате с вашата глупост!

(Излиза.)

ПРОМЕТЕЙ

Ето вече не думи, а страшни дела!
Разлюля се твърдта
и боботи дълбоко гръмовният ек,
из простора блестят лъкатушни стрели
на светкавици огнени! Вихър изви
тъмни облаци прах! А един срещу друг
ветровете се спущат със яростен дъх —
обявена е страшната битка сред тях!
Ето, смесва се етерът с морската шир!
Тази буря е пратена, виждам, от Зевс,
за да вдъхне в сърцето ми трепет и страх.
Моя свято почитана майко Земя!
Ти, ефире, дарителю на светлина!
Вижете как незаслужено страдам!

(Потъва заедно със скалата.)

[1] *Немезида* (в оригинала: 'Αδράστεια — богиня на справедливото възмездие. ↑

[2] Другите двама самодръжци са Уран и Кронос. ↑

[3] Кентавърът Хирон доброволно поел страданията на Прометей и слязъл в подземното царство. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.